

Andrzej Ruszer

Oswoić tekst

Podręcznik kompozycji i redakcji tekstów użytkowych
dla poziomów B2 i C1

universitas

Oswoić tekst

Podręcznik kompozycji i redakcji tekstów użytkowych
dla poziomów B2 i C1

JĘZYK POLSKI DLA CUDZOZIEMCÓW

**SERIA POD REDAKCJĄ
WŁADYSŁAWA MIODUNKI**

**KATEDRA JĘZYKA POLSKIEGO JAKO OBCEGO
UNIwersytetu Jagiellońskiego**

Andrzej Ruszer

Oswoić tekst

Podręcznik kompozycji i redakcji tekstów użytkowych
dla poziomów B2 i C1

poziom
B2 i C1

Kraków

Książka dofinansowana przez Ambasadę RP w Pekinie
ze środków przeznaczonych na działalność
w zakresie dyplomacji publicznej i kulturalnej

© Copyright by Andrzej Ruszer and Towarzystwo Autorów
i Wydawców Prac Naukowych UNIVERSITAS, Kraków 2011

ISBN 97883-242-1471-6
TAiWPN UNIVERSITAS

Redakcja
H.A. Gruszka

Rysunki
Sepielak

Projekt okładki i stron tytułowych
Sepielak

www.universitas.com.pl

AMBASADA RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

波兰共和国大使馆

EMBASSY OF THE REPUBLIC OF POLAND

www.pekin.polemb.net

POLSKA KULTURA

Zawartość

Od redaktora serii	7
Wprowadzenie	9
Lekcja 1 Podziękowania	11
Lekcja 2 Wywiad, wypowiedź na forum internetowym, apel	19
Lekcja 3 Skarga, reklamacja, zgłoszenie wypadku	27
Lekcja 4 Wypowiedź argumentacyjna (przesłanki i konkluzje)	37
Lekcja 5 Slogan reklamowy	47
Lekcja 6 Wypowiedź argumentacyjna w dłuższym tekście, opis reklamowy, slogan	55
Lekcja 7 Recenzja filmu, sztuki teatralnej, wystawy	59
Lekcja 8 Minirecenzja i recenzja książki	71
Lekcja 9 Przekład, nota biograficzna, zaproszenie	81
Lekcja 10 Opis przedmiotu	91
Lekcja 11 Opis wnętrza i relacji przestrzennych	99
Lekcja 12 Argumentacja w wypowiedzi monologicznej (cechy monologu)	103
Lekcja 13 Charakterystyka osoby	107
Test	113

Od redaktora serii

Nauczanie pisania nigdy nie należało do ulubionych zajęć lektorów języka polskiego jako obcego. Jeśli takie uogólnienie w odniesieniu do lektorów może się wydawać przesadzone, to przeniesienie rozważań na płaszczyznę materiałów dydaktycznych do nauczania pisania od razu te rozważania uprawdopodobni. Wystarczy sobie uświadomić, że dotychczas wydano tylko trzy podręczniki do nauczania pisania po polsku. Pierwszym z nich była książka *Jak to napisać? Ćwiczenia redakcyjno-stylistyczne dla studentów polonijnych* Urszuli Awdiejew, Elżbiety Dąbskiej i Ewy Lipińskiej (1986), drugim – praca Marka Wójcikiewicza *Piszę, więc jestem. Podręcznik kompozycji i redakcji tekstów* (1993), trzecim – podręcznik Ewy Lipińskiej *Nie ma róży bez kolców. Ćwiczenia ortograficzne dla cudzoziemców* (1999).

Pierwsza z wymienionych prac jest nie tylko pierwszym podręcznikiem pisania po polsku dla cudzoziemców, ale – co ważniejsze – jest podręcznikiem pokazującym, na czym powinno polegać pisanie dostosowane do podejścia komunikacyjnego w nauczaniu języków obcych. O sukcesie tego podręcznika świadczy fakt, że w roku 1992 doczekał się on wydania drugiego.

Znaczenie podręcznika *Piszę, więc jestem* polega na tym, że autor dokonał w nim przeniesienia amerykańskiego podejścia do nauczania pisania na grunt polski, traktując pisanie jako wieloetapowy proces, zaczynający się od poziomu zdania i dochodzący przez poziom akapitu do poziomu tekstu. Na tych poziomach autor pokazuje funkcjonowanie takich form wypowiedzi pisemnej, jak opis, klasyfikacja, porównanie, argumentacja i narracja, proponując użytkownikom podręcznika ponad sto ćwiczeń.

Ćwiczenia ortograficzne Ewy Lipińskiej były używane jako uzupełniająca pomoc dydaktyczna dla cudzoziemców uczących się polskiego na poziomie średnio zaawansowanym. Nie osiągnęły one dużej popularności, ale doczekały roku 2004, kiedy stały się właściwie jedyną pomocą na rynku księgarskim do nauczania ortografii polskiej. Tymczasem nauczanie ortografii zyskało na znaczeniu wraz z wprowadzeniem egzaminów certyfikatowych, gdyż częścią tych egzaminów jest obowiązkowy sprawdzian z pisania po polsku. Dlatego podręcznik *Nie ma róży bez kolców* ukazał się w 2009 roku w nowym, poprawionym i uzupełnionym wydaniu, uzyskując dodatkowo większy format. Na uwagę zasługuje fakt, że należał on do najlepiej sprzedających się podręczników z serii *Język polski dla cudzoziemców* w 2009 roku.

W systemie certyfikacji języka polskiego jako obcego, który zaczął funkcjonować w roku 2004, zwrócono uwagę na pisanie – twórcy system certyfikacji traktują pisanie jako sprawność równie ważną jak inne sprawności: rozumienie za słuchu, rozumienie tekstów pisanych czy mówienie w monologu i w dialogu. O równorzędnym traktowaniu sprawności świadczy fakt, że za każdą z nich można uzyskać na poziomach B1, B2 i C2 40 punktów. Znaczenie umiejętności pisania nabiera szczególnego znaczenia, kiedy sobie uświadomimy, że niezdanie egzaminu z jednej sprawności oznacza niezdanie całego egzaminu, a umiejętność pisania po polsku należy do sprawności deficytowych, to znaczy takich, z których najczęściej zdających dostaje oceny niedostateczne.

Znaczenie sprawności pisania jest widoczne w zbiorach ćwiczeń przygotowujących do zdawania egzaminów certyfikatowych na poziomach B1, B2 i C2. Skoro pisanie jest sprawnością testowaną obowiązkowo, wydawane zbiory ćwiczeń nie mogą nie uwzględniać ćwiczeń w pisaniu. Świadczą o tym takie

zbiory zadań, jak *Z Wrocławiem w tle. Zadania testowe z języka polskiego dla cudzoziemców* Anny Dąbrowskiej, Anny Burzyńskiej-Kamienieckiej, Urszuli Dobesz i Małgorzaty Pasięki (2008) czy *Wokół Lublina. Zadania testowe z języka polskiego dla obcokrajowców* Anny Butcher, Bartłomieja Maliszewskiego, Grażyny Przechodzkiej, Małgorzaty Rzeszutko-Iwan i Anny Trębskiej-Kerntopf (2009).

W roku 2009 wydawnictwo Universitas wydało trzy zbiory ćwiczeń dla osób pragnących zdawać egzaminy certyfikacyjne z języka polskiego na poziomach B1, B2 i C2: *Bądź na B1. Zbiór zadań z języka polskiego oraz przykładowe testy certyfikacyjne dla poziomu B1* Aleksandry Ahtelik, Wioletty Hajduk-Gawron, Agnieszki Madei i Magdaleny Świątek; *Umiesz? Zdasz! Materiały przygotowujące do egzaminu certyfikacyjnego z języka polskiego jako obcego na poziomie B2* Ewy Lipińskiej; *Celuję w C2. Zbiór zadań do egzaminu certyfikacyjnego z języka polskiego jako obcego na poziomie C2* Anny Butcher, Iwony Janowskiej, Grażyny Przechodzkiej i Grażyny Zarzyckiej. Ponieważ jedną z pięciu części egzaminu certyfikacyjnego jest sprawdzenie opanowania pisania po polsku, autorki wszystkich zbiorów zadań uwzględniają tę sprawność. I tak na przykład autorki *Celuję w C2* omawiają standardy wymagań z pisania na poziomie zaawansowanym, prezentują rodzaje tekstów, które muszą znać zdający na tym poziomie, po czym przechodzą do opisu form wypowiedzi pisemnych dla zaawansowanych. Każdy rozdział kończą wskazówki dla przygotowujących się do egzaminu certyfikacyjnego oraz przykładowe tematy prac pisemnych z poziomu C2. Wspomniane tu zbiory zadań powinny odegrać znaczącą rolę na rynku edukacyjnym, gdyż uwspółcześniają wymagania w zakresie opanowania sprawności językowych, pokazują też rodzaje ćwiczeń używanych do sprawdzania znajomości języka polskiego jako obcego na trzech poziomach zaawansowania.

Publikowany obecnie podręcznik do nauczania cudzoziemców kompozycji i redakcji tekstów użytkowych po polsku stanowi nową propozycję. O jej nowości świadczy przede wszystkim to, że autor, dr Andrzej Ruszer uwzględnił w nim propozycje retoryki związane ze sposobami argumentacji oraz tworzeniem różnego rodzaju tekstów, zarówno tych tradycyjnych, jak na przykład recenzja, opis, list, zaproszenie, apel, skarga, zażalenie, reklamacja, jak i tych spotykanych w cyberprzestrzeni, jak na przykład blog, wypowiedź na forum internetowym, komentarz, minirecenzja, reklama czy e-mail. Z drugiej strony dr Ruszer nawiązuje do wcześniejszych ujęć pracowników Instytutu Polonijnego UJ, traktujących pisanie jako wieloetapowy proces, w którym trzeba uczyć się tworzenia poszczególnych jednostek i budowania z nich ostatecznej wersji tekstu. To różni go zdecydowanie od autorów podręczników ogólnych, którzy traktują tekst pisany jako prymitywny zapis tego, co cudzoziemiec mógłby powiedzieć na dany temat.

Autor jest absolwentem polonistyki UJ. Magisterium uzyskał w 2002 roku. Zainteresowany retoryką, kontynuował badania naukowe, pracując równocześnie jako nauczyciel w liceum w Krakowie. W roku 2008 obronił na Wydziale Polonistyki UJ pracę doktorską poświęconą mowom sądowym jako retorycznemu gatunkowi tekstu. W tym samym roku podjął studia podyplomowe w Centrum Języka i Kultury Polskiej w Świecie UJ w zakresie nauczania języka polskiego jako obcego i tu zainteresował się szczególnie sprawnością pisania na poziomie średnio zaawansowanym i zaawansowanym. Jak więc widać, Andrzej Ruszer należy do nowej generacji w glottodydaktyce polonistycznej, ale spośród innych członków tej generacji korzystnie wyróżnia go posiadany tytuł doktora.

Należy mieć nadzieję, że podręcznik *Oswoić tekst* Andrzeja Ruszera będzie oznaczał w glottodydaktyce polonistycznej powrót do tradycji nauczania pisania jako wieloetapowego procesu tworzenia tekstów. Że stanie się zachętą dla innych autorów do przygotowania podręcznika pisania dla cudzoziemców uczących się naszego języka na poziomach A1 i A2, bo tego dziś najbardziej potrzebujemy.

Prof. dr hab. Władysław T. Miodunka
Redaktor serii

Kraków, styczeń 2010 roku

Wprowadzenie

Główną intencją autora podręcznika jest przeprowadzenie studenta uczącego się języka polskiego jako obcego przez nie zawsze znaną mu przestrzeń tekstową, w której spotyka różnorodne gatunki tekstów, bez których funkcjonowanie w społeczeństwie jest utrudnione, a nawet niemożliwe. Współcześnie generowane teksty użytkowe podlegają określonym zasadom, które prezentuje w tym podręczniku przewodnik prowadzący studenta za rękę po przestrzeni tekstów i doradzający mu wybór określonej formy, rodzaju kontaktu (oficjalnego lub nieoficjalnego), stylu i kompozycji. Przewodnik dostarcza ponadto uczącym się języka polskiego jako obcego gotowych wzorów i przykładów tekstów obecnych w życiu codziennym. Oswaja czytelnika z elementami tych tekstów, wychodząc od formuł rozpoczęcia i zakończenia, wprowadzając kolejno najważniejsze jego składniki obecne w rozwinięciu. Szczególnie ważnym etapem pracy nad tekstem jest zebranie i wprowadzenie nowej leksyki, dzięki której studenci mogą czuć się pewniej w trakcie tworzenia tekstów na określony temat, w określonej sytuacji komunikacyjnej. Przewodnik po przestrzeni tekstowej zaprasza czytelnika do utrwalania nowo poznanych gatunków tekstów, prezentując mu różnorodne ćwiczenia zgodne z technikami nauczania języka obcego.

W trakcie wędrówki przez przestrzeń tekstów nie może zabraknąć uwag związanych z retoryką wypowiedzi pisemnej. Dlatego też autor przedstawia uczącym się wpływ retoryki na budowanie wielu gatunków tekstów, takich jak reklama, recenzja, apel, wypowiedź monologowa. W tym celu przedstawia sukcesywnie, niemal w każdej lekcji, zasady formułowania wypowiedzi argumentacyjnej (przesłanek i konkluzji), za sprawą których tekst nabiera mocy perswazyjnej. Ćwiczenia w konstruowaniu argumentów stanowią ważną część tego podręcznika, są z punktu widzenia użyteczności i wymagań egzaminacyjnych niezbędnym dopełnieniem procesu tworzenia tekstów.

Oswajanie z tekstem codziennym (użytkowym) zostało ujęte w cykl 13 lekcji, którym odpowiadają określone gatunki – najczęściej używane, najbardziej popularne, najbardziej praktyczne, umożliwiające sprawne funkcjonowanie w społeczeństwie. Wybór gatunków tekstów podyktowany był zarówno względami merytorycznymi i metodycznymi, czyli wymaganiami związanymi z egzaminami certyfikatowymi i standardami ujętymi w Europejskim Systemie Kształcenia Językowego (ESOKJ), jak i postępującą technologizacją i informatyzacją życia. Dlatego też obok tradycyjnych gatunków, takich jak recenzja, opis przedmiotu, opis relacji przestrzennych, list, wypowiedź monologowa, zaproszenie, apel, skarga, zażalenie, reklamacja, pojawiają się nowe gatunki, które generowane są w cyberprzestrzeni. Znajomość takich gatunków jak blog, wypowiedź na forum internetowym, komentarz, minirecenzja, e-mail, reklama okazuje się niezbędna, by zgodnie z duchem czasów uczestniczyć we współczesnej przestrzeni tekstowej.

Oswajanie tekstów zaproponowane w tym podręczniku ma także wymiar kulturowy. Jest on związany z funkcjonowaniem określonych reguł, etykiety językowej, stereotypów w danym dyskursie kulturowym. Dlatego też autor prowokuje do dyskusji na tematy popularyzowane przez reklamy, zawarte w nich stereotypy i uproszczenia. W cyklu lekcji można spotkać się ponadto z przekładem literackim,

poznać jego rolę w kształtowaniu gustu czytelniczego, a przede wszystkim zapoznać studentów nieznających kultury polskiej ze współczesnym rynkiem wydawniczym. Z tego powodu autor przedstawia twórczość wybranych pisarzy, takich jak Ryszard Kapuściński, Stanisław Lem i Stefan Chwin. Tego typu lekcja przybliży studentom niektóre sylwetki pisarzy współczesnych, stając się pretekstem do szerszej dyskusji na ten temat.

Podręcznik jest adresowany dla uczących się na poziomach B2 i C1 ze względu na stopień trudności ćwiczeń i załączonych do nich tekstów. Jest praktycznym kompendium wiedzy na temat ważnych i użytecznych gatunków tekstu oraz źródłem ćwiczeń oswajających uczącego się języka polskiego jako obcego z procesem ich tworzenia. Jest w końcu mocno związany z nową retoryką, która zajmuje ważne miejsce w dydaktyce na zagranicznych uczelniach, a powoli jest doceniana także i w Polsce.

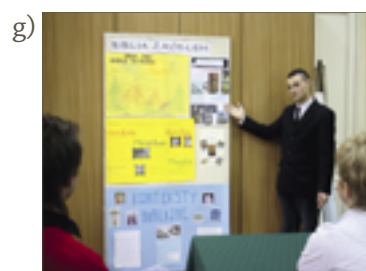
Lekcja 1

Podziękowania

1. Proszę nazwać działania językowe za pomocą odpowiednich wyrazów z ramki.

rozmowa kwalifikacyjna

- kazanie • negocjacje • wykład • ~~rozmowa kwalifikacyjna~~ • doradztwo finansowe
 • kampania wyborcza • przemówienie sejmowe • reklama • proces sądowy
 • egzamin maturalny (prezentacja maturalna)

2. Proszę nazwać instytucje, w których pojawiają się podane osoby.

- a) sędzia, prokurator, świadek, obrońca, oskarżony, biegły _____
- b) poseł, minister, marszałek _____
- c) dyrektor, nauczyciel, uczeń _____
- d) ksiądz, wierni _____

3. Proszę dopasować teksty do sytuacji komunikacyjnej (instytucji).

Sąd uznał, że obaj oskarżeni mieli świadomość niebezpiecznego charakteru czynu?

a) _____

Drodzy bracia i siostry, jak widzimy, post ostatecznie pomaga każdemu z nas w czynieniu z siebie całkowitego daru dla Boga?

b) _____

Szanowni Państwo, mam zaszczyt wygłosić dzisiaj wykład pt. *Jak argumentować, by nie nużyć – jak zostać przekonanym, by uwierzyć?*

c) _____

Panie Marszałku! Wysoka Izbo! Szanowny Panie Ministrze! W tegorocznym budżecie państwa na skutek oszczędności została znacznie zmniejszona kwota wydatków na potrzeby policji.

d) _____

4. Proszę określić, w jakich sytuacjach i gdzie używamy poniższych zwrotów.

a) Szanowny Panie Marszałku! Wysoka Izbo!
Szanowny Panie Marszałku! Panie i Panowie Posłowie!
Panie Ministrze...

.....
.....
.....

b) Drodzy Parafianie!
Umiłowani Bracia i Siostry w Chrystusie Panu!
Drodzy Bracia i Siostry!

.....
.....
.....

c) Wasza Magnificencjo, Wysoki Senacie, Wasza Ekscelencjo,
Szanowni Goście, Szanowni Państwo!

.....
.....

d) Drogi, Szanowny Solenizancie, w tym tak uroczystym
dniu z całego serca życzymy Ci...

.....
.....

e) Szanowna Dyrekcjo, Drodzy Nauczyciele i Uczniowie!

.....
.....

f) Wysoki Sądzie!

.....
.....

5. Proszę ułożyć zwroty adresatywne, które można zastosować w podanych sytuacjach.

a) apel do środowiska dziennikarskiego

.....
.....
.....

b) powitanie uczestników konkursu ekologicznego

.....
.....
.....

c) apel do słuchaczy Programu 2 Polskiego Radia

.....
.....
.....

d) apel do wyborców danej partii

.....
.....
.....

e) odezwa do zgromadzonych na placu ludzi

.....
.....
.....

6. Proszę ułożyć zdania z rozsypanych elementów.

świadek	oskarżony	zeznaje	składa opinię	wyrok	sąd	wydaje	wyjaśnia	biegły
minister	w sejmie	na interpelację	w sprawie	w polskich szkołach	i nietolerancji	odpowiada	dyskryminacji	posta X
wygłasza	które porusza	z ambony	ksiądz	w kościele	zebranych	kazanie	wszystkich	
wznosi	na weselu	toast	ojciec	panny młodej	jako pierwszy			
nauczyciel	do dyrekcji	o przyjęcie	składa	go	do pracy	podanie		

- a) Biegły składa opinię. Świadek zeznaje
- b)
- c)
- d)
- e)

7. Proszę określić miejsce podanych formuł w kompozycji tekstu.

- a) Wyrażając swą wdzięczność za wielkie serce i dobrą wolę, życzymy wielu sukcesów i powodzenia w realizacji życiowych zamierzeń.
- b) Jeszcze raz dziękujemy za współpracę przy XVII Finale Wielkiej Orkiestry Świątecznej Pomocy. Nigdy nie ścigamy się z rekordami, ale wszystko wskazuje na to, że kolejny Finał takim może się stać, co jednoznacznie mówi, jak całe to przedsięwzięcie traktują rodacy, nie tylko w Polsce, ale i na świecie. Z serdecznościami,
Sie ma!!! Jurek & Ekipa OTV.
- c) Jednocześnie raz jeszcze dziękuję Panu Ordynatorowi oraz całemu personelowi medycznemu, życząc wszelkiej satysfakcji z wykonywanej pracy, wytrwałości w trudnych chwilach oraz powodzenia w realizacji wszystkich celów i zamierzeń.
Z wyrazami szacunku i poważania.
- d) Jeszcze raz bardzo dziękujemy, bo to właśnie dzięki Wam udało nam się tak szeroko nagłośnić „Godzinę dla Ziemi” i dotrzeć z tematem ochrony klimatu do tak wielu osób.

8. Proszę przeczytać teksty nr 1 i 2. W trakcie lektury proszę podkreślić:

zwroty do adresata

zdania perswazyjne (w trybie rozkazującym, komplementy)

.....

zdania wyrażające podziękowanie

~~~~~

Tekst nr 1

Szanowni Państwo,

to jest akcja protestacyjna Zespołu Programu 2 Polskiego Radia.

Nasze istnienie jest zagrożone między innymi na skutek dramatycznie zmniejszających się wpływów z abonamentu.

Tylko stabilne finansowanie pozwoli zachować na dotychczasowym poziomie naszą ofertę muzyczną, literacką i publicystyczną.

Tylko zapewnienie środków odpowiadających zakresowi pełnionej przez nas misji kulturalnej i edukacyjnej uchroni nasz Program przed nadaniem w najbliższym czasie ostatniej audycji: *Requiem dla Dwójki*.

Nie skazujemy radia publicznego na milczenie.

Tekst nr 2

Wielce Szanowni Słuchacze Dwójki, Drodzy Państwo!

Wyrażamy głęboką wdzięczność wszystkim, którym leży na sercu los narodowej kultury i tożsamości oraz Programu 2 Polskiego Radia.

Dziękujemy za e-maile, listy i telefony, za słowa poparcia i otuchy, za troskę o nasze wspólne dobro, Polskie Radio, tworzone i doskonalone od wielu dziesiątków lat dzięki słuchaczom, dzięki abonamentowi. (...)

Dobrze pamiętają Państwo o krytycznych chwilach w historii Dwójki, o nadawaniu audycji przez pół doby. Wraz ze słuchaczami przeżywaliśmy wówczas trudne i bolesne chwile, ale z opresji wyszliśmy zwycięsko (...).Wówczas pomogły nam jakże przychylne i miłe reakcje wszystkich, którym misja kulturowa Programu 2 była bliska.

Cieszy nas i teraz poparcie słuchaczy w różnym wieku (...) dla naszego protestu.

Konstruktywne działania podjęte przez odbiorców Dwójki świadczą o wielkiej determinacji i sile tkwiącej w koniecznej obronie własnych, wspólnych wartości. (...)

Jesteśmy dumni z tak oddanych sprawom kultury słuchaczy, to wielka przyjemność i zaszczyt pracować dla Państwa, a zarazem wielkie zobowiązanie na przyszłość.

Dziękujemy!

Zespół Programu 2 Polskiego Radia SA

(<http://www.polskieradio.pl/dwojka/przeczytaj/artukul104994.html>)

9. Proszę wybrać odpowiedni gatunek określający powyższe teksty.

Tekst nr 1 apel, nota, list otwarty, obwieszczenie

Tekst nr 2 prośba, sprostowanie, podziękowanie, żądanie